

Γιάννη, καλησπέρα. Τι κάνεις; Ελπίζω να περνάς καλά.

Βρήκα τυχαία ένα πολύ πρόσφατο σχόλιο της μουσικού κ. Έλση Σαράτση («Λέσχη του Δίσκου», Αθήνα) για μια λέξη του Καζαντζάκη, που εσύ την ερμηνεύεις με σωστά με βάση τα κείμενα του Καζ. και του Πρεβ., μα αυτή επιμένει πως πρόκειται για καζαντζακική παρανόηση.

Απλώς σου αντιγράφω πρώτα το δικό της σχόλιο, και μετά παραθέτω και το οικείο λήμμα από το πρόσφατο μηχανογραφημένο Λεξικό σου.

Έλση Σαράτση

Η απόγειος αύρα συμβαίνει νύχτα. Το αγεράκι που φυσάει στον Καζαντζάκη συμβαίνει το ξημέρωμα. Όφειλε να ονομάσει το πράγμα με ακρίβεια. Εξάλλου «απόγειο αγεράκι» δε σημαίνει τίποτα. Η «απόγειο», και μάλιστα ουσιαστικοποιημένο έναρθρο («το απόγειο») ή αγεράκι με όποιον άλλο ποιοτικό χαρακτηρισμό. Θέλει να πει σώνει και καλά «απόγειο αγεράκι», εντάξει, αλλά τότε θα πρέπει να αλλάξει το χρόνο της σκηνής – να τον κάνει νύχτα και όχι πρωί. Όμως αυτό δεν του ταίριαζε γιατί ήθελε να βάλει από λαιμαργία και τον οπτικό πλούτο στην εικόνα και χρειάζονταν το φως της μέρας. Η πληθωρική συναισθησία, λοιπόν, κόντρα στο ποιητικό – και το γενικότερο – ήθος. Δεν κάνει λάθος – κάνει εξεπίτηδες λάθος (υπάρχουν εδώ και εκδοτικά θέματα και απορίες για το ανέκδοτο έργο). Για το απόι ή απόγι, το Κρητικόν Λεξιλόγιον του Κονδυλάκη είναι ρητό: «νυκτερινή, ή (μάλλον) πρωινή υγρασία, δρόσος». Όχι άνεμος. Ούτε που την προκαλεί άνεμος. Δίνει και ρήμα «απογιάζω» = εκθέτω εις το απόι μάλλινα είδη διά να μην τα φάη η κοτσιπίδα (= σκόρος)».

Ωραία το κυπριακό και το χανιώτικο. «Κάθε λάκκος έχει το δικό του απόγι»: Κι εδώ, αν όχι υγρασία, δεν βλέπω τι άλλο. Πάντως όχι άνεμος. Και ο ορθός Πιερίδης «να φυσάει απόγι (σκέτο)»

Ο Γεωργακάς δεν δίνει βιβλιογραφία των παραθεμάτων. Παρεμπιπτόντως όμως το του Παπατσώνη είναι από την «Άσκηση στον Άθω»: «Εδώ φοβούνται όλοι το απόγι (σκέτο), είναι κακό τ' απόγι γιατί φέρνει τ' ανεμικά της καστανιάς και φέρνει τα κακά τα ονειράτα (= νύχτα). Το θαλασσινό (σκέτο) δεν το φοβούνται.»

Ι. Ε. ΣΤΕΦΑΝΗΣ, Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ - Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ. ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥΣ, Θεσσαλονίκη 2022 (μηχανογραφημένο), σ. 155:

απόγειο (ἀγέρι / ἀεράκι) ἀεράκι ἀπὸ τὴ στεριά δροσερὸ ἢ καὶ ψυχρὸ = κατάγι: ΚΑΖ Μιχ. 124, Θέατρο Γ 269, Ὁδ. Θ 256, Χ 596 • ΠΡΕ Παντ. 332, Κρητ. ΙΙ 145, 217, ΙΙΙ 71, 195, Κεφ. 146, Ἐρωτ. 127 (361) [ΙΛ, G., ἀπόγι Κρ., στὸ λ. -γειος καὶ ἀπόγι Δ., Στ.]